

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

1054/00.04.00/2026

Kymen jätelautakunta 17.9.2026

Valmistelija: jätehuoltopäällikkö Katja Kangas, puh. 020 615 8143, katja.kangas(at)kouvola.fi

Yhteenveto

Ympäristöministeriö pyysi lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta 31.7.2026 mennessä. Jätehuoltopäällikkö on antanut asiasta Lausuntopalvelussa viranhaltijalausunnon.

Lakiesityksen tavoitteena on parantaa jätetoimialan kilpailuneutraliteettia eli tasavertaisia kilpailuolosuhteita julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä sekä avata markkinoita rajoittamalla kunnan jäteyhtiöiden toimintaa kilpailluilla markkinoilla. Lakiesityksessä keskeisintä ja tärkeintä koko jätetoimialan kannalta on poikkeuksen säätäminen jätetoimialaa koskien hankintalakiin säädetyistä sidosyksiköiden 10 % vähimmäisomistusvaatimuksesta.

Lausunnossa on otettu kantaa mm. siihen, että lakiesitys ei tue jätelain tavoitteita ja voi vaikeuttaa yritysten jätehuoltopalvelujen saantia. Lisäksi se voi nostaa jätemaksuja, lisätä hallinnollista työtä ja heikentää jätehuollon huoltovarmuutta. Sen sijaan poikkeuksen säätäminen hankintalain sidosyksikkösäätelystä on perusteltu ja välttämätön ja tulisi saada nopeasti voimaan.

Asian valmistelun tausta, päätösvallan perusteet ja kuntastrategian mukainen peruste valmistelulle

Jätelakia muutetaan kolmessa eri vaiheessa. Tavoitteena on jätelain kokonaisuudistus kiertotalouslaiksi. Ensimmäinen vaihe (jätelaki 1) on astunut voimaan vuoden 2026 alusta.

Jätelain uudistuksen kolmannen vaiheen ensimmäinen osa oli lausunnolla jo huhtikuussa 2026. Toinen osa kolmannelta vaiheesta tulee lausuntopyynnölle myöhemmin.

Nyt on kyseessä ns. jätelaki 2, joka tuli lausunnolle 22.5.2026.

Esityksellä toimeenpannaan hallitusohjelman kirjauksia kuntien toissijaisen vastuun tarkentamisesta vain aitoihin markkinapuutetilanteisiin ja sidosyksiköiden ulosmyyntirajojen yhtenäistämisestä viiteen prosenttiin tai 500 000 euroon liikevaihdosta. Lisäksi säädettäisiin jätetoimialaa koskevasta poikkeuksesta

hankintalakiin esitetystä sidosyksiköiden 10 % vähimmäisomistusvaatimuksesta. Laki tulisi voimaan 1.1.2027.

Lakiesityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa jätetoimialan kilpailuneutraliteettia eli tasavertaisia kilpailuolosuhteita julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä sekä avata markkinoita rajoittamalla kunnan jäteyhtiöiden toimintaa kilpailluilla markkinoilla.

Säännösmuutosten tavoitteena on lisätä markkinapuutteen todentamisen luotettavuutta, parantaa menettelyn läpinäkyvyyttä ja tehostaa toiminnan valvontaa sen varmistamiseksi, ettei toissijaisen vastuun palveluita tarjottaisi silloin, kun markkinoilta on löydettävissä markkinaehtoista jätehuoltopalvelua. Samalla tavoitteena on varmistaa toissijaisten jätehuoltopalveluiden saatavuus silloin, kun markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla.

Tavoitteena on parantaa yksityisten jätehuoltoalan yritysten toimintaedellytyksiä säätämällä kunnalle velvollisuus hankkia jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla poikkeustilanteita lukuun ottamatta.

Ulosmyyntirajaa koskevan ehdotuksen tavoitteena on rajoittaa kuntien jäteyhtiöiden toimintaa kilpailluilla markkinoilla, avata markkinoita jätetoimialalla ja luoda lisää valinnanvaraa jätehuoltopalveluja tarvitseville yrityksille. Tarkoituksena on tiukentaa kuntien jäteyhtiöiden ulosmyyntirajaa selvästi nykyisestä hallitusohjelman kirjaus ja Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) päätös 15.1.2026 huomioon ottaen.

EUT:n päätöksen mukaan sidosyksiköiden, tässä tapauksessa kunnan jäteyhtiön, markkinaehtoisten tytäryhtiöiden liikevaihto ja ulosmyynti on laskettava mukaan emoyhtiön liikevaihtoon ja ulosmyyntiin. EU:ssa on yleisenä ulosmyyntirajana 20 %. Suomessa raja on 5 %, mutta esim. jätealalla se on ollut 10 %.

Päätösvallan perusteena on hallintosäännön 28 §. Lausunnon on jätelautakunnan sijaan antanut viranhaltija, koska lausunnonantonaikana ei ollut jätelautakunnan kokousta. Lausunnon antaminen delegointiin tarvittaessa viranhaltijalle Kymen jätelautakunnan kokouksessa 28.5.2026 § 18.

Asia liittyy Kouvolan kaupunkistrategian tavoitteeseen Hyvinvointia asukkaille.

Lakiesityksen muutettavat pykälät ja niihin annettu lausunto

33 § Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu ja 44 § Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu (TSV) tarkoittaa sitä, että kunnan on järjestettävä yrityksessä syntyvän jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää. TSV-palvelu

on keskeinen keino turvata jätehuoltopalvelujen saatavuus koko maassa, myös harvaan asutuilla alueilla.

Yrityksen pitää ennen TSV-palvelun käyttöä ilmoittaa jätehuoltotarpeensa Ympäristöministeriön Materiaalitori-nimisessä palvelussa ja sinne voivat palvelutarjoajat jättää tarjouksia. Tyypillinen TSV-palvelu on jäteasemapalvelu.

Pykälän 33 muutosehdotusten tarkoituksena on varmistaa, ettei TSV-palvelua tarjottaisi silloin, kun markkinoilta on löydettävissä markkinaehtoista jätehuoltopalvelua. Yrityksen pitäisi perustella, jos se hylkää Materiaalitorissa annetun tarjouksen. Myös kunnan jäteyhtiön tulisi raportoida aiempaa tarkemmin mm. TSV-palvelun kokonaisarvo, palvelua käyttäneiden määrä ja palveluun sisältyneet jätetonnit jätelajeittain ja käsittelymenetelmittäin. Lisäksi 44 §:ään esitettyjen muutosten mukaisesti jäteyhtiön tulisi eriyttää TSV-palvelu kirjanpidossaan.

Annettu lausunto:

Kymen jätelautakunnan näkemyksen mukaan muutosehdotuksen mukaiset toimenpiteet toisivat läpinäkyvyyttä ja selkeyttä TSV-palvelun käyttöön ja mahdollisesti parantaisivat sitä, että palvelua käytettäisiin vain todellisessa markkinapuuhteessa. Materiaalitori.fi -alustaa pitää kuitenkin kehittää ja sen tunnettuutta lisätä, jotta siitä tulisi oikeasti varteenotettava väline jätehuoltopalvelun löytämiseksi. On huomioitava, että ehdotus lisää sekä yrittäjän että kunnan jäteyhtiön hallinnollista taakkaa. Jätehuoltopalvelut pitää saada vaivattomasti, viivytyksettä ja kohtuullisin kustannuksin, jottei jätettä ala päätyä asiattomaan paikkaan.

Kymen jätelautakunta ehdottaa harkittavaksi, että ainakin kaatopaikkapalvelut rajattaisiin ulos Materiaalitorin käyttövelvoitteesta, koska yhdyskuntajätteen kaatopaikat ovat kuntien omistamia, eikä niille ole olemassa kilpailevaa markkinaehtoista palvelua. Kymen jätelautakunta toteaa myös, että kattavaa, pelkästään yrityksille tarkoitettua jäteasemaverkostoa ei ole tarjolla yksityisellä sektorilla, eikä ole varmuutta, että lakimuutos sellaisen synnyttäisi.

Voimassa olevassa jätelain 33 §:ssä vuositason arvot vähäiseksi jätehuoltopalveluksi on määritelty alle 2000 € palvelu, eikä tällöin tarvitse Materiaalitoria käyttää. Kynnysarvo on määritelty vuonna 2019, jonka jälkeen kustannustaso on noussut. Rajaa tulisikin tarkistaa ylöspäin, jotta se helpottaisi pienyrityksen hallinnollista taakkaa ja jotta nämä voisivat toimia mahdollisimman joustavasti.

Kunnan jäteyhtiön raportointivelvoitteen kiristymiselle ja kirjanpidon eriyttämiselle pitäisi saada kohtuullinen siirtymäaika, jotta raportointi- ja kirjanpitojärjestelmät saadaan vastaamaan uusia vaatimuksia. Esitetyt velvoitteet voivat heijastua myös jätemaksuihin ja vähentää tehokkuutta.

36 § Kunnan järjestämä jätteenkuljetus

Esityksen mukaan kuntien tulisi hankkia jätteenkuljetuspalvelut kilpailuttamalla ja mahdollisuuksia järjestää jätteenkuljetuksia omana toimintana rajoitettaisiin merkittävästi. Esityksen mukaan kilpailuttamisvelvollisuudesta voidaan erityisen painavasta syystä poiketa.

Annettu lausunto:

Kymen jätelautakunnan alueella toimiva jäteyhtiö Kymenlaakson Jäte Oy on kilpailuttanut osakaskuntiensa kuntavastuullisen jätehuollon jätteenkuljetukset, eikä sillä ole omaa kuljetuskalustoa/kuljetustoimintaa, joten esitetyllä muutoksella ei ole vaikutuksia Kymen jätelautakunnan alueeseen ainakaan tällä hetkellä. Eteen voi kuitenkin tulla tilanne, ettei harvaan asutuille alueille saada kuljetustarjouksia, jotka voidaan hyväksyä.

Kymen jätelautakunta katsookin, että kunnan pitää voida valita jätteenkuljetuksen järjestämistapa niin perustuslaillisena oikeutena kuin myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Kunnalla on kuitenkin aina velvollisuus järjestää sille laissa säädetty jätehuoltotehtävät, joten oikeutta päättää järjestämistavasta ei pitäisi rajata. Lakiesityksen mukaan kilpailuttamisesta voisi poiketa erityisen painavasta syystä. Tämä on tulkinnanvarainen ilmaisu ja rajoitus voisi haitata jätehuollon järjestämistä ja toteutumista. Suomessa valtaosa kunnista kilpailuttaa kuljetukset ja kuten lakiesityksen perusteluissakin on todettu, säädöksestä ei olisi juurikaan hyötyä markkinoille.

78 § Kunnan jätemaksu

Lakiesityksen mukaan TSV-palveluista perittävään maksuun tulisi sisällyttää kohtuullinen tuotto pääomalle. Tällä hetkellä voimassa olevassa lain 78 §:ssä säädetään, ettei TSV-jätemaksu saa alittaa 32 §:ssä säädetyn (asumisen jätehuolto) jätehuollon maksua ja että jätemaksuilla (ns. tavallinen ja TSV) saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle.

Lisäksi esityksen mukaan pykälään tulisi kirjaus, jonka mukaan jätemaksuilla kerätty tuotto on käytettävä jätehuoltopalvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Käänteisesti tämä tarkoittaa sitä, ettei tuottoa voisi tulouttaa esim. osinkoina osakaskunnille.

Annettu lausunto:

Kymen jätelautakunta kannattaa esitettyjä muutoksia. Esitys selkeyttää jo voimassa olevan käytännön ja turvaa jätemaksujen oikean kohdentumisen. Lautakunnan alueella toimiva jäteyhtiö Kymenlaakson Jäte ei ole jakanut osinkoja.

Kymen jätelautakunta kuitenkin haluaa tuoda esille, ettei kirjaus TSV-jätemaksujen kohtuullisen tuoton vaatimuksesta tuone juurikaan

muutosta nykyiseen hinnoitteluun, ainakaan taksamuutos ei ole välttämätöntä. Lähinnä pientä muutosta kaipaa taksan perusteluosa.

TSV-hinnat ovat olleet samansuuruiset kuin asukashinnatkin, eikä erillistä ns. TSV-taksaa ole ollut tarpeen laatia Kymen jätelautakunnan alueelle. TSV-palvelu on kuitenkin osa kunnan lakisääteistä tehtävää.

124 § Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Lakiesityksessä kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun (TSV) valvontatehtäviä esitetään annettavaksi ympäristönsuojeluviranomaisille, joiden olisi tehtävä valvontasuunnitelma tehtävää varten. Tavoitteena on tehostaa TSV-valvontaa.

Annettu lausunto:

Lakiesityksen toteutuminen voisi Lupa- ja valvontaviraston (LVV) lisäksi työllistää kunnan ympäristönsuojeluviranomaista, joilla jo nyt on liikaa tehtäviä suhteessa resursseihin. Voisi tulla myös epäselvyyttä siitä, kenen valvonnassa TSV-palvelu olisi, koska jätelaitoksilla voi olla sekä LVV:n että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvomaa toimintaa.

Sinänsä valvonnan tehostaminen voisi karsia TSV-palvelun ns. väärinkäyttöä. Kuitenkin haitta voisi olla hyötyä suurempi ja käytännön mahdollisuudet toteuttaa tehtävää hyvin rajalliset.

Usein jätehuoltoviranomainenkin tarvitsee kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta apua jätelain toteutumisen valvontaan. Vähäiset resurssit pitäisikin pystyä kohdentamaan ympäristönsuojeluviranomaisen tärkeimpään tehtävään eli ympäristönsuojelua edistäviin asioihin, ei markkinavalvontaan.

145 a § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Lakiesityksen mukaisesti kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ei sovelleta 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Kyseessä olisi poikkeus hankintalain säännöksestä.

Lakiesityksen mukaan jäteyhtiön ulosmyyntiraja laskisi nykyisestä 10 prosentista 5 prosenttiin vuodesta 2030 alkaen. Lisäksi EUT:n päätöksen mukaan on nyt otettava huomioon emoyhtiön liikevaihdon lisäksi myös tytäryhtiöiden liikevaihto ulosmyyntirajaa laskettaessa. Sen sijaan lakiesityksessä on luovuttu hallitusohjelmaan kirjatusta 500 000 €:n ulosmyyntirajoituksesta, joka olisi merkittävästi aiheuttanut häiriöitä jätehuollon toimivuuteen.

Annettu lausunto:

Kymen jätelautakunta pitää ehdotettua poikkeusta hankintalainsäädöksestä, ettei jätetoimialalla noudateta 10 % vähimmäisomistusvaatimusta sidosyksiköihin, erittäin hyvänä ja välttämättömänä kuntavastuullisen jätehuollon kannalta. Etenkin alueen

pienempien kuntien jätehuollon järjestäminen vaarantuisi, jollei poikkeusta tulisi. Kymen jätelautakunta huomauttaa, että tämä kohta lakiesityksestä pitäisi saada voimaan mahdollisimman pian, koska hankintalaki on jo tullut voimaan.

Ulosmyyntirajan laskemisen 5 %:iin yhteisvaikutusta EUT:n jo voimassa olevan päätöksen kanssa ei ole riittävästi lakiesityksessä huomioitu ja tämän osalta pitäisikin jatkaa lakivalmistelua ja vaikutusten arviointia. Ulosmyyntirajan romahtaminen voi vaikuttaa myös jätehuollon saatavuuteen, hinnoitteluun ja siten väärinkäyttöihin etenkin harvaan asutuilla alueilla. Markkinaehtoisien toiminnan rajoitukset voivat johtaa myös jätemaksujen nousuun asukkaille. Markkinaehtoisella toiminnalla on voitu rahoittaa esim. jätehuoltoa parantavia investointeja, jotka hyödyttävät myös kuntalaisia ilman jätemaksujen nousua.

Lakiesitysluonnoksen muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevan vaikutusarvioinnin mukaan ulosmyyntirajan säilyttäminen 10 %:ssa tai jopa sen nostaminen olisi parempi vaihtoehto jätelain tavoitteiden kannalta kuin rajan alentaminen.

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

Lausunto:

Jätelain tarkoituksena on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista. Tähän nähden lakiesityksen ympäristövaikutuksia on arvioitu melko vähäisesti ja lakiesitys ja sen vaikutusarviointi keskittyy pääosin asioihin, jotka eivät varsinaisesti liity jätelain tarkoitukseen.

Toisaalta esityksen vaikutusten tarkastelu -osiossa on todettu, että lakiesityksen mukaiset toimenpiteet voivat jopa heikentää jätehuoltopalveluiden saatavuutta eli jätehuollon toimivuutta, lisätä roskaantumista ja nostaa jätehuollon kustannuksia sekä lisätä hallinnollista taakkaa. Tällöin lakiesityksen vaikutukset olisivat lähinnä kielteisiä, pl. poikkeus hankintalain sidosyksikkösääntelystä, etenkin kuntiin, asukkaisiin ja kuntien jätelaitoksiin sekä ympäristöön. Lisäksi myös pk-yrityksiin, jotka tarvitsevat esim. jäteasemia tai kaatopaikkapalveluita.

Muut lausuntopyynnön kohdat

Seuraaviin lausuntopyynnön kohtiin ei ollut erikseen lausuttavaa, vaan näihin on joihinkin viitattu muissa lausunnon kohdissa:

"Voimaantulosäännös", "Huomiot muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevasta tarkastelusta", "Huomiot suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevasta jaksosta" ja "Muuta huomioitavaa".

Lisätietoja: jätehuoltopäällikkö Katja Kangas, puh. 020 615 8143, [katja.kangas\(at\)kouvola.fi](mailto:katja.kangas(at)kouvola.fi)

Jätehuoltopäällikön ehdotus:

Kymen jätelautakunta päättää merkitä asian tiedoksi.

Kymen jätelautakunnan päätös: